

Краток осврт на процесот и отворените прашања во врска со Нацрт законот за платежни услуги и платни системи

Процесот на подготовка на Законот за платежни услуги и платни системи од страна на Министерството за финансии и Народната банка на Република Северна Македонија е во финална фаза.

Потребата за носење на оваа регулатива, со која ќе се отвори и регулира овој пазар и ќе се овозможи зголемување на конкуренција, со притоа зголемување на бројот и квалитетот на услугите за правните и физички лица е повеќе од потребна, поради што би сакале уште еднаш да укажеме дека Македонската Банкарска асоцијација дава безрезервна поддршка за донесување на Законот за платежни услуги и платни системи, со кој РСМ ќе се усогласи со сите Европски директиви кои го регулираат овој процес.

Во текот на месец март 2019 година, нацрт текстот на Законот беше доставен до банките за нивно запознавање и произнесување. Од страна на Македонската банкарска асоцијација беше изготвен заеднички текст со забелешки, укажувања, сугестии и мислења по истиот.

Во периодот од 31.07 до 20.08.2019 се одржаа три презентации на нацрт Законот од страна на претставници на Министерството за финансии и Народната Банка.

По одржаните презентации и примен делумно изменет предлог текст на Законот, во февруари 2020 година од страна на МБА повторно беа доставени забелешки и сугестии, за кои според одржаната заедничка средба на 25.09.2020 година, се констатираше дека скоро во целост не се прифатени.

По тој период, многу проактивно се одржуваа средби со претставници на МФ, НБРСМ и МБА, со цел за изнаоѓање заеднички прифатливи решенија на отворените прашања.

Од доставените забелешки и барања доставени од страна на МБА, останати се неколку, кои би ги поделиле во два дела и тоа:

-барања во врска со начинот на реализација за имплементација на Директивите и

-барања за целосно неизменето функционално вклучување на Национални специфики од постојниот платен промет во новиот Закон.

I. Барања во врска со начинот на реализација за имплементација на Директивите

1. Рамковни договори и затворање на сметка, рок за потпишување на рамковни договори

Во врска со овие одредби во Законот, по извршените консултации единствено што се прифати да се корегира е рокот за имплементација. Меѓутоа обврската сите клиенти (старите

Македонска Банкарска Асоцијација

постојни) да потпишат нови договори, сеуште останува и не се прифаќа за истото да се примени праксата на соседните земји.

Оваа активност опфаќа стотици илјадници клиенти, кои веќе имаат воспоставен деловен однос со банката и истите се активни клиенти. **Затворањето на сметката на овие клиенти, поради непотпишан рамковен договор** по истек на рокот предвиден во Законот, би предизвикало незадоволство и голем оперативен проблем кај клиентите, кои договорот во минатото го склучиле под тогаш понудените услови.

Остануваме на Предлогот: Да се земе примерот за имплементација на овој дел од регулативата во Србија: „Zakon o platnim uslugama ("Sl. glasnik RS", br. 139/2014 i 44/2018), каде е предвидено усогласување на постојните правни односи со корисници кои пред стапување на сила на регулативата имаат потпишан договор за отворање и водење на сметка, издавање и користење платежна картичка или други договори за платежни услуги, преку измена и дополна на општите услови – кои се составен дел, прилог кон секој договор, кои би се објавиле јавно, и би се доставиле до клиентите на претходно договорениот начин на комуникација. Доколку клиентот не го раскине договорот во рок од 3 месеци од стапување на сила на регулативата, се смета дека истиот ги прифаќа новите општи услови.

Една од основните суштински карактеристики на воведување Рамковни договори во ЕУ Директивата од 2007 година е информирање на клиентите за карактеристиките на сметката пред склучување на Рамковниот договор за сметка. Во нашиот случај, овие основни постулати ќе се применат на сите нови договорни односи за нови сметки (кај банки и други даватели на платежни услуги). Постојните клиенти ќе ги добијат сите други права кои ги предвидува Директивата, особено во сегментот за предвременно известување за промени (2 месеци пред стапување на сила), најмалку еднаш годишно известување за сите наплатени надоместоци за работењето со секоја поединечна сметка, право на преносливост на сметка и слично, за што цениме дека не е потребно склучување на нов договор.

2. Единствен регистар на сметки

Законски одредби:

- НБРСМ да води ЕРС за сите сметки, депозити, сефови и законски застапници/овластени лица
- НБРСМ може да дава податоци од ЕРС на КИБС, МКБ, УФР, Извршители, Царинска управа, Нотари, Судови, ОЈО и др.

Ваков концепт е една од алтернативите предвидени во 5 - тат ЕУ Директива за спречување перење пари, Директивата на ЕУ 2018/843 за спречување перење пари и финансирање на тероризам (која е и основен двигател за овие промени), со која земјите членки сеуште се во фаза на усогласување и до 10 Септември 2020 година истите треба да ја имплементираат, предвидува:

- Centralized bank and payment account register или
- Central data retrieval system

во функција исклучиво на спречување перење пари и финансирање тероризам, а не во предвидената намена пропишана со Нацрт законот.

5-тата ЕУ Директива за спречување перење пари, сеуште не е имплементирана во нашата држава. Цениме дека по собрани искуства од најголем број земји во ЕУ (што сеуште е во фаза

Македонска Банкарска Асоцијација

на имплементација) треба да се разгледа контекстот и начинот на имплементирање ваков систем во Законот за спречување перење пари.

Доколку сепак се остане на предлогот, тогаш е потребно да се предвидат членови во Законот, со кој ќе биде регулирано користењето на податоците и контролата над институцијата кај која ќе биде Регистарот.

II. Барања за целосно неизменето функционално вклучување на Национални специфики од постојниот платен промет во новиот Закон

И покрај тоа што во текот на целиот процес околу подготовка на Законот, банкарскиот сектор постојано искажува целосна подготвеност за инвестирање во сите процеси со кои ќе се овозможи побрза интеграција на македонското стопанство и нејзините граѓани во финансиските системи на Европската Унија, и покрај сите укажувања од страна на МБА сепак остануваат одредени одредби во Законот кои ќе предизвикаат целосни измени на Националните специфики.

Развиените ЕУ држави при транспонирање на Директивите во своите локални прописи, јасно ги наведуваат областите во кои имаат веќе воспоставени напредни системи на функционирање, кои максимално се трудат да не ги нарушат со истовремено имплементирање на Директивите.

Би напоменале дека и во изготвениот Нацрт закон за платежни услуги и системи од страна на експертски тим финансиран од Европска унија, националните специфики во платниот систем беа позитивно оценети, со препорака за нивно задржување и непроменување. Во таа насока е и потребата од зачувување на националните карактеристики кои последниве 20 години успешно функционираат, а истовремено не се предмет на ниту една Директива.

Имено со Нацрт законот, наместо да фокусот да се стави кон овозможување простор за дигитални иновации, банките најголемиот дел од своите ресурси (материјални, технолошки и човечки) треба да ги користат за преработување на активности и воспоставување на нови софтвери, инфраструктури, поврзувања во сегменти од платниот промет кои веќе 20 години одлично функционираат на ниво на платниот систем во државата како што се: присилната наплата, интегрираната исплата на плати и други лични примања кои не се плата, постојниот единствен регистар на сметки итн.

Присилната наплата

Зачудува фактот што во предлог текстот се предвидува промена на коцептот на присилна наплата, со популистички образложенија за потреба на негово менување, а истите образложенија во ниеден момент не се поткрепени со бројки, анализи и факти.

Системот во 2001 година кој беше поставен поради спецификите на македонската економија успешно функционира. Поради тоа не се гледа причината за инвестирање во човечки и финансиски ресурси за измена на истиот.

Македонска Банкарска Асоцијација

Постојните решенија функционираат, додека функционалноста на овој експеримент односно новите решенија треба допрва да се видат во пракса при што се можни и поголеми потреси и дисфункционалности. Сето ова покрај финансиските загуби, воедно ќе предизвика и сериозни потреси на платниот систем и неговите учесници, како и нарушување и загрозување на неговата стабилност, без никакво квалитативно подобрување .

Постојниот Единствениот регистар на сметки

Според постојниот Закон за платен промет уште од 2001 година постои Единствен регистар на иматели на сметки, поставен како продолжение на регистарот кој пред 2001 –реформата, постоеше во Заводот за платен промет. Истиот беше и сеуште е само во функција на платните процеси и е база во сите софтверски решенија кај сите банки во државата. Истиот во периодот по 2001 година стана база и на сите надградени сервиси кои постојат во државата како што се процесите за присилна наплата, интегрираната исплата на бруто плати и други лични примања, отварањето сметка во Централен регистар и многу други. Во Нацрт законот се укинува можноста од постоење регистар на сметки кој досега постои во Клириншка куќа. Укинувањето на постојниот регистар на сметки во КИБС од една страна отвара проблем за реализација на погоре наведените процеси на национално ниво и истовремено кај сите баки наметнува потреба од преработка на решенијата со кои се извршува целосно платниот промет.

Барањето на МБА е, во Законот да се предвиди давање дозвола на оператот на платен систем за постоење на овој регистар во функција на непречено одвивање на платежните процеси, без воопшто да се меша со Регистерот кој е предвиден да се воспостави во НБРСМ.

Напоменуваме дека податоците од постојниот регистар се минимални според тие што се предвидени во новиот, меѓутоа истите се НЕОПХОДНИ НА БАНКАРСКИОТ СЕКТОР, за да не предизвикат нови трошоци.

На крај уште еднаш сакаме да кажеме дека барањата на МБА се базирани на искуство, се со цел новиот Закон да ја постигне неговата функција. Финансиските технологии и иновации му даваат нов изглед на финансискиот сектор, создаваат нови даватели на услуги, деловни модели, нови производи и решенија, со што се менува целиот финансиски екосистем. МБА во целост ги прифаќа, меѓутоа смета дека прифаќањето на промените, односно отворањето на вратите за финансиските иновации во платежниот пејзаж, истовремено треба да се спроведе спречувајќи нарушување на финансиските пазари и на целокупната финансиска стабилност. Придобивките треба да одат рака под рака со предизвиците и да поттикнуваат нов начин на размислување за тоа како да се зачуваат основните права, како што се приватноста и безбедноста, како и монетарната и финансиската стабилност.

Забелешки на Нацрт законот за платежни услуги и платни системи

1. Рок на имплементација на Одредбите од Законот за платежни услуги и платни системи (член 228 и член 231)

Законски одредби:

- НБРСМ да донесе подзаконски акти до 30.09.2021
- Законот стапува на сила од 01.01.2022

Согласно Нацрт законот за платежни услуги и платни системи, се предвидува донесување посебни одлуки од страна на НБРСМ, со кои детално ќе се пропише работењето со сметките, и тоа 3 месеци пред стапувањето на сила на овој Закон. Предвидениот рок 3 месеци од донесувањето на посебите одредби од страна на НБРСМ, до рокот за имплементација на законот – 01.01.2022 година, **е нереално краток за имплементација на промени од овој обем**, кои всушност претставуваат промена на функционирањето на целокупниот платежен систем. Ваквите промени ќе предизвикаат големи технички активности, изработка на нови технички решенија, нивно тестирање, прилагодување кон новата платежна шема и слично, а со цел да се задоволат спецификите кои ги пропишува оваа регулатива. Од другата страна на овој процес се секако и клиентите, кои исто така низ овој процес за промени ќе треба да се водат, насочуваат и едуцираат, од страна на Банките. **Предлог е рокот да се продолжи најмалку на 12 до 15 месеци од носење на подзаконските акти.**

2. Забелешки во делот - Дефиниции (член 2)

Точка 19 – предлагаме дефиницијата да се дополни и со физичко лице кое врши деловна активност, од причина што во текстот на законот се споменува по другите членови, а во дефиницијата не е наведено. Предлогот за дополнување на оваа дефиниција е во согласност со ЕУ Регулативата.

Предлог: *(6) ‘commercial card’ means any card-based payment instrument issued to undertakings or public sector entities or self-employed natural persons which is limited in use for business expenses where the payments made with such cards are charged directly to the account of the undertaking or public sector entity or self-employed natural person;

Точка 86 и точка 87 - каде што се дефинирани “платежна трансакција со дебитна картичка” и “платежна трансакција со кредитна картичка” истите се нејасно дефинирани бидејќи дефиницијата за дебитна картичка се заснова на терминот “расположливо салдо”, а кредитна картичка се заснова на “задолжување од салдото”, со што нејасна е дистинкцијата помеѓу истите. Предлагаме текстот на дефинициите да се изменат согласно дефинициите наведени во ЕУ регулативата.

Предлог: *(4) ‘debit card transaction’ means a card-based payment transaction, including those with prepaid cards that is not a credit card transaction; (5) ‘credit card transaction’ means a card-based payment transaction where the amount of the transaction is debited in full or in part at a pre agreed specific calendar month date to the payer, in line with a prearranged credit facility, with or without interest.

- Точка 128. „Траен медиум“ е секој инструмент кој му овозможува на корисникот на платежни услуги да ги зачува информациите кои се упатени лично до него на начин што

Македонска Банкарска Асоцијација

овозможува да му бидат достапни во одреден временски период соодветен на целите на нивно користење и што дозволува непроменета репродукција на зачуваните информации. Под канал на траен медиум се подразбира и објава на официјалната интернет страна на Банката

* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0751&from=EN>

Да се предвиди дефиниција што се подразбира под “основа за пресметка на надоместоци”, односно да се предвиди кои трошоци влегуваат во основата за пресметка на надоместоци (пр. камати, провизии кои ги наплаќа банката за користењее на нејзините продукти/услуги и сл.)

Во дефиниции недостасува точка 41.

Да се извршат следните промени во дефинициите под наведениот реден број од член 2 став 1 од Нацрт законот:

- 2.1 Т.6. „Активности за процесирање“
- 2.2 Т.79 „Платежен бренд“
- 2.3 Т.80 „Платежна апликација“
- 2.4 Т. 127 „Субјект што врши процесирање“

Во сите овие дефиниции да се брише “засновани на платежни картички”, бидејќи субјектот може да процесира платежни трансакции кои не се засновани на платежни картички, како што се на пример кредитни плаќања базирани на ПП30 и ПП50, налози кон електронски банкарства, инстант плаќања, плаќања засновани на шема за директни задолжувања и слично. Потребно е дефиницијата да биде општа и да не се однесува само за платежни картички.

- 2.5 Т.16 „Давател на услуги за давање информации за платежни сметки“
- 2.6 Т.136 „Услуга за давање информации за платежните сметки“

Потребно е да се прошират дефинициите или на друго место во законот точно да се дефинира какви се тие услуги за давање информации за платежните сметки, кој ги врши, под кои услови, на кои корисници, итн.

Со вака поставените дефиниции само се утврдува постоењето на давателот на овие услуги и постоење на вакви услуги кои се недефинирани.

3. Рамковни договори и затворање на сметка, рок за потпишување на рамковни договори (член 222, став 4 и 5)

Законски одредби:

- **Сите постојни клиенти треба да потпишат Рамковен договор со банките до 31.12.2026. По стапувањето на сила на ЗПУПС до крајот на 2026 година банките треба да ги блокираат сметките за одливни трансакции, освен за налози за присилна наплата и трајни налози.**

Оваа одредба со овој рок за примена, од страна на банкарскиот сектор е применлива, и времето предвидено банките да се подготват за нејзина примена е доволно, но оваа активност вака предвидена, ќе опфати најмалку 2,5 милиони договори кои треба да се потпишат со клиентите од страна на банките. Искуството покажува дека, кога се работи за измени на регулатива која предизиккува масовност во подготовки за почитување на истата,

Македонска Банкарска Асоцијација

реализацијата е многу тешка. Рокот до 31.12.2026 за усогласување на правните односи со постојните корисниците сепак е краток рок за изведување на ваква обемна и сложена активност. Оваа активност опфаќа клиенти кои веќе имаат воспоставен деловен однос со банката и истите се активни клиенти. Прекинувањето со одливни трансакции поради непотпишан рамковен договор по истек на рокот предвиден во Законот, би предизвикало незадоволство и големи оперативни проблеми кај клиентите, кои договорот во минатото го склучиле под тогаш понудените услови, (особено за клиенти кои поради отсуство не се во можност во рокот да ги потпишат рамковните договори, кај дел од нив со сметката работат полномошници кои извршуваат одредени активности во име на сопственикот, но немаат право да го потпишат и рамковниот договор).

Доколку се погледне праксата која ја имале земјите во најблиското окружување, се констатира дека кај нив при примена на оваа Директива, имало најрационални решенија, кои воопшто не навлегувале во рокови кај веќе постоечките клиенти.

Предлог: Со постојните клиенти банките имаат веќе воспоставен деловен однос и договорен начин на комуникација при измени по истиот. Цениме дека нема потреба да се склучува нов договор, бидејќи нема да се отвора нова сметка и нема нов деловен однос со клиентите, туку измена на постојниот. Предвидениот концепт во Нацрт законот упатува на заклучок дека при секое воведување нова директива/регулатива за платежни сметки или измени во истата, од банките и клиентите ќе се бара склучување повторно нови Договори за постојни деловни односи. Нов договор е логично да се склучува при воспоставување нов деловен однос (пример за клиенти кои ќе отворат основна сметка). Во време на дигитализација, кога и банките и клиентите ги користат сите расположиви механизми за што поретко посетување на банката, нелогично е да им се наложи на сите полнолетни граѓани на државата да мора да одат во банка за да регулираат деловен однос кој веќе постои и за кој ќе има делумно изменети услови на функционирање. Банките преку измени во постојниот деловен однос, на договорениот начин со клиентот (пример преку измена на Општите услови) ќе се обврзат и ќе ги регулираат сите одредби од Директивата во полза на клиентите, без притоа да се загрозат правата на клиентите.

Една од основните суштински карактеристики на воведување Рамковни договори во ЕУ Директивата од 2007 година е информирање на клиентите за карактеристиките на сметката пред склучување на Рамковниот договор за сметка. Во нашиот случај, овие основни постулати ќе се применат на сите нови договорни односи за нови сметки (кај банки и други даватели на платежни услуги). Постојните клиенти ќе ги добијат сите други права кои ги предвидува Директивата, особено во сегментот за предвремено известување за промени (2 месеци пред стапување на сила), најмалку еднаш годишно известување за сите наплатени надоместоци за работењето со секоја поединечна сметка, право на преносливост на сметка и слично, за што цениме дека не е потребно склучување на нов договор.

4. Неактивни сметки (Член 2, дефиниција 66 и член 229)

Во дефинирањето на неактивна сметка, се споменува „контакт со сопственик или законски застапник“, а не е дополнето „полномошник на сметката“ – што е различно од законски застапник.

Предлог: Во дефиницијата за неактивна сметка / депозит да се додаде и **остварена комуникација со полномошник**. Особено е важно да се дополни со делот на полномошник, бидејќи најголемиот дел на инвалидизирани лица, своите банкарски услуги континуирано ги вршат преку полномошник (брачен партнер, дете, брат сестра и слично).

Македонска Банкарска Асоцијација

Предлог: Во однос на членот 188 кој се однесува на примената на одредбите кои се однесуваат на Неактивните сметки (глава VIII) предлагаме да се применуваат само на платежните сметки, а не и на депозитните сметки од причина што истите се издвоени во законот како посебни сметки (депозитни), а статусот на неактивна сметка нема да ја измени сопственоста на клиентот врз средствата (депозитот).

5. Платежна сметка со основни функции: (Член 72, точка 1, Член 72 точка 11 и Член 74 точка 1, став 2)

- Право на отворање платежна сметка со основни функции

Законски одредби: Право на отворање платежна сметка со основни функции има и потрошувач на кој му е одбиено барањето за престој во РСМ, и напуштањето на земјата е невозможно.

Предлог: Да се прецизира каков документ за идентификација ќе има овој потрошувач врз основ на кој може да се утврди неговиот статус.

Законски одредби (член 72 точка 11): (11) Давателот на платежни услуги не смее да отвори платежна сметка во денари доколку корисникот на платежни услуги има отворено платежна сметка со основни функции кај истиот или друг давател на платежни услуги.

Предлог: Потребно е да се преформулира и прецизира точката во насока на тоа да биде јасно дефинирано дали со одредбата е забрането отворање на две денарски сметки со основна функција, што со други трансакции што не влегуваат во основните функции или две денарски платежни сметки, како ќе се разграничат постоечките иматели на трс на основна и платежна сметка, потреба од препотпишување на договори и сл.

- Пресметка и наплата на надоместоци во врска со истата

Законски одредби: Надоместоци кои смее да се наплаќаат: Член 74, точка 1 став 2), за платежните услуги од член 73 став (1), освен за платежните услуги од член 73 став (1) точка 2) иницирани преку давател на платежни услуги кај кој не е отворена сметката и за платежните услуги од член 73 став (1) точка 3) алинеја два за извршување на платежни трансакции со **кредитна картичка**, давателот на платежни услуги, поврзани со сметката со основни функции, може да пресметува и наплатува вкупен месечен надоместок со разумна висина.

Предлог: Терминот „кредитна картичка“ во функција на овој став би требало да се замени со „платежна картичка“, за да соодветствува со плаќања од сметка со основни функции и да биде во корелација со суштинската функција на основната сметка.

Член 74, став 4, во делот на ненаплаќање надоместоци за одредени категории на корисници на одредени законски права, да се предвиди начин на обезбедување на Листа (унифициран Регистар од надлежно министерство) на овие корисници, со цел да не биде оставено на банките сами да ги определуваат истите и со тоа да се избегне различен пристап кон определување на овие категории лица.

-Рок за извршување на платежни трансакции (член 99 точка 4, 5, 8)

Законска одредба: Член 99 точка 4 која гласи:

Македонска Банкарска Асоцијација

(4) За прекугранични платежни трансакции во евра кон Европската економска област, давателот на платежни услуги на плаќачот е должен да обезбеди износот на платежната трансакција да биде одобрен на сметката на давателот на платежни услуги на примачот најдоцна до крајот на следниот работен ден по денот на приемот на платниот налог согласно член 94 на овој закон.

Предлог: Во услови на работење преку кореспондентно банкарство (користење на посреднички банки), банките не можат да гарантираат дека износот ќе стигне до давателот на платежни услуги на примачот до крај на следниот работен ден. Предлагаме точката да се избрише.

Законска одредба: Член 99 точка 5 која гласи:

(5) Рокот од став (4) на овој член може да се продолжи за уште еден работен ден за прекуграничните платежни трансакции во евра кон Европската економска област коишто се иницирани на хартија.

Предлог: Предлагаме точката да се избрише од причина што истата е поврзана со точка 4.

Законска одредба: Член 99 точка 8 која гласи:

(8) Давателот на платежните услуги на примачот, по приемот на паричните средства е должен да го стави на располагање износот на платежната трансакција на платежната сметка на примачот, на датумот на валута определен согласно член 100 на овој закон.

Предлог: Предвидената динамика на ставање на располагање на износот од платежната трансакција зависи од обврските на банката согласно **Упатството за начинот на вршење на платниот промет со странство**, за пристигнат прилив врз основа на наплата од нерезидент. Доколку истото не претрпи измени, треба да се предвидат исклучоци во член 99 од Законот, кои ќе ја овозможат реализацијата на обврските кои произлегуваат од Упатството за начинот на вршење на платен промет со странство.

6. Заменски надоместоци – Interchange (Член 115)

Законски одредби: Регулацијата на заменските надоместоци за трансакции без присуство на картичка законодавецот го испуштил во оваа верзија на законот, иако тоа беше опфатено во верзијата од јануари 2020 година.

Предлог : во член 115 од новата верзија (а член 116 во минатата верзија), треба да се дополнат:

3) 1,15% од вредноста на извршена трансакција кога имателот на платниот инструмент не е присутен на местото на продажба (онлајн), во случај на платежни трансакции засновани на дебитни картички;

4) 1,5% од вредноста на извршена трансакција кога имателот на платниот инструмент не е присутен на местото на продажба (онлајн), во случај на платежни трансакции засновани на кредитни картички.

Концептот на онлајн продажба, без присуство на картички, подразбира сосема поинакви канали на процесирање, други ризици, безбедоносни протоколи, а со тоа и поинакви и

Македонска Банкарска Асоцијација

повисоки инвестиции и во таа насока, потреба е поинаква регулација од редовните физички ПОС терминали.

Предлог :

Одредбата воопшто да не се имплементира согласно со резултатите презентирани во документот, каде што освен прераспределбата од приходите помеѓу банките издавачи и банките примачи, задржувањето на провизиите кои банките примачи им ги наплатуваат на продажните места и како краен ефект зголемување на провизиите со кои банките издавачи ја компензираат загубата не е забележана директна поврзаност помеѓу зголемување на картичните трансакции и ограничувањето на Заменски надоместоци, ниту пак е забележана промена во користењето на картичките во одделните земји членки.

„Report on the application of Regulation (EU) 2015/751 on interchange fees for cardbased payment transactions од Brussels, 29.6.2020“

Предлог : Членовите од Нацрт законот поврзани со ограничување на заменски надоместок кај картичните трансакции треба да бидат со реципроцитет во случај кога давателот на платежната услуга е вон Р.С.Македонија.

Во членот 224, точка 1 и 2 кој се однесува на обврската за усогласување на заменските надоместоци, која е делегирана на исполнување од страна на Давателите на платежни услуги (банките), а истите се дефинираат од страна на Операторот/Носителот на платниот систем (Master и Visa). Банките се доброволни учесници на тие платни системи и доброволно ги прифаќаат условите за работа понудени од страна на истите. Во таа насока, сметаме дека промена/ограничување на заменскиот надоместок треба да биде наметнат како обврска од страна на Операторите, а не учесниците во системот.

Предлогот е 0,2% / 0,3% и за eComm трансакции, со определена мала нивелација од +0,1/0,2% за сметка на повисокото ниво на ризик кај овие трансакции.

7. Преносливост: (Член 108, точка (3), став 5)

Законски одредби: Член 108 точка (3), 5) Услугата за преносливост не се спроведува за: сметки поврзани со издадени кредитни картички на коишто се врши уплата на парични средства единствено заради отплата на долг по основ на издадената кредитна картичка;

Предлог : Во точка 3 став 5) да се дополни „и доколку лицето има долг по кредит, дозволено пречекорување, сеф кај давателот на услуги, односно доколку има било каков долг кон банката“

Предлог : Предлагаме целиот концепт на **преносливост да започне да се применува најрано 01.04.2023, а по можност по влегување на РСМ во ЕУ односно со стапување во сила на членот 200 (каде се регулира истава функционалност, но прекугранично),** бидејќи и во моментов пристапноста до банкарскиот сектор, отворањето на сметки е едноставно за сите граѓани. Од друга страна, овој концепт подразбира многу нов технолошки развој, што е многу тешко да постигне со сите кумулативно предвидени концепциски измени на платните системи во РСМ, а ќе треба целиот банкарски сектор да се насочи и кон едукација на клиентите (за што е потребно дополнително време). Затоа овој предлог го конципираме во насока, преносливоста да дојде како втора фаза по завршувањето со имплементацијата на

Македонска Банкарска Асоцијација

законот, како и прифаќањето на сите придобивки од страна на граѓаните, а пренсливоста да биде следен чекор.

8. Поврзаност со Законот за девизно работење (ЗДР), (член 42, став 9 и член 45, став 2)

Законски одредби:

- ЗПУПС ги дефинира прекуграничните платежни трансакции/услуги (член 2, т.104) и дистинкција на истите прави од аспект на седиштето на давателите на платежни услуги во РСМ/ надвор од РСМ, односно ЗДР ги дефинира учесниците во платниот промет и трансакциите помеѓу резиденти и нерезиденти.

Во услови кога подзаконската регулатива поврзана со воведувањето на ЗПУПС (член 42, став 9) се уште не е јавно достапна значително се отежнува разбирањето и начинот на спроведување на прекуграничните трансакции, односно трансакциите помеѓу резиденти и нерезиденти. ЗПУПС во член 45 став (2) дефинира дека "... плаќањата во РСМ во друга валута освен денари, како и прекугранични трансакции од страна на резиденти, се вршат согласно одредбите од овој закон и Законот за девизно работење." **Да се прецизира со која регулатива би биле опфатени плаќањата на нерезиденти во земјата и странство?**

9. Извршување на платежни трансакции, Прием на платниот налог Член 94

Предлог: Да се прецизира во текстот терминот „налог“ и да стои уреден и комплетно пополнет платен налог .“

10. Рок на извршување на платежни трансакции/расположливост на парични средства (член 99, член 100, став (2) и (5) и член 42 став (9) и (10))

Законски одредби:

- Приемот на налог не подразбира дека налогот е уреден и комплетен согласно ЗДР и соодветната подзаконска регулатива.

Оттука, роковите за извршување на налозите согласно ЗДР треба да се сметаат само од датумот на прием на уреден и комплетен налог. ЗПУПС дефинира рокови на извршување на платежните трансакции (член 99) и тоа за платежни трансакции во РСМ во денари, во евра и во друга странска валута и за прекугранични платежни трансакции од/кон ЕЕО во евра и во валута различна од евро. Роковите за извршување на трансакции надвор од ЕЕО не се наведени во член 99 и истите може да се извршуваат во други рокови ако се договорени помеѓу корисникот и давателот на платежни услуги.

Поради различните рокови за прекуграничните плаќања во евра и во друга валута се фаворизираат трансакциите во евра и се остава простор на давателите на платежни услуги за нефер третман на корисниците на услуги (регулативата од доменот на ЗДР предвидува извршување на сите трансакциите во рокови од T+2 дена).

Дополнително, согласно член (100) став (2) давателот на платежни услуги треба да ги стави на располагање на примачот паричните средства истиот работен ден кога износот се одобрува на сметката на давателот на платежни услуги на примачот. Кај платниот промет со странство одобрувањето на сметката на примачот од страна на давателот на платежни услуги на примачот е условено од законската регулатива од доменот на ЗДР и Законот за СПП-ФТ. Оттука да се интервенира во текстот на одредбата, дека средствата ќе се одобрат веднаш кога

Македонска Банкарска Асоцијација

примачот ќе ги стави на располагање сите потребни документи и информации побарани од страна на давателот на платежни услуги како и ги исполнува условите за извршување на трансакцијата (пр.обезбедено покритие, платена провизија и сл). Доколку во извршувањето на прекуграничните плаќања, остане обврската за документрана контрола и контрола согласно регулативата за спречување перење пари, тогаш, роковите за извршување на плаќања од овие два члена 99 и 100 не можат никако да се испочитуваат.

Во став (5) од член 100 утврдено е дека НБРСМ ќе утврди подзаконска регулатива согласно член 42 став (9) за ставање на располагање на парични средства на примачот. Во став (10) од член 42 е утврден опсегот на подзаконската регулатива. Да се референцира адекватно.

Предлог: Со подзаконска регулатива (наведен во Член 42, став 9 точка 2) да регулира овој проблем.

11. Рокови на чување на документација (Член 127, точка 1 и 2)

Законски одредби: - **За активни сметки** давателите се должни да ја чуваат документацијата врз основ на која се отвораат и затвораат сметките, како и друга документација десет години по завршување на годината во која се извршени активностите. - **За неактивните сметки**, и сметки чие позитивно салдо е пренесено на евиденциски сметки документацијата поврзана со истите се чува трајно.

Предлог: Да се прецизира во функција на овој закон што се подразбира под друга документација за активни сметки и трајно чување на документација поврзана со неактивните сметки. Трајното чување на документација и податоци се коси со одредбите од Законот за заштита на лични податоци, каде податоците не смеат да бидат чувани и обработувани надвор од пропишаните цели и повеќе од предвидениот рок на чување. Од аспект на постојната регулатива која ги одредува роковите на чување на документиран материјал (пример Законот за архивски материјал, Законот за СППФТ, Закон за сметководствено работење и др.) се пропишани конкретни рокови на чување на документиран материјал, (на пр. по ликвидирање на сметката 10 години се чуваат договори и други нефинансиски документи или 10 години се чува финансиска документација од завршување на календарската година кога е направена трансакцијата). Генерална констатација е дека во Нацрт законот не се детално пропишани роковите на чување согласно типот на документација и во врска со дефинирање на законски рокови за чување потребен е системски пристап и соодветна интервенција и во останатата погоренаведена релевантна регулатива. **Потребно е соодветно да се пропише по тип на документи рокот на чување или да се референцира на друга регулатива која веќе го пропишува истото соодветно.** Да се прецизира која документација треба да се чува трајно и што подразбира трајно чување, а е во врска со неактивните сметки или платежни сметки чие салдо е пренесено на евиденциски сметки. Терминот документација во врска со сметка е доста широк (налози, договори, апликации за ажурирање лични податоци и сл). Согласно постојната регулатива налозите кои произлегуваат од финансиски трансакции поврзани со сметката се чуваат 10 години по завршување на годината во која е направена трансакцијата и истите се веќе поништени за сметки кои отпосле - по изминување на овој рок од 10 години ќе почнат да се сметаат како неактивни сметки.

Деловна тајна (член 128 став 4)

Законска одредба: Во член 128 став 4 од Законот наведени се дел (не се сите наведени) од лицата/институции кои се веќе дефинирани во член 112 од Законот за банки кој се однесува

Македонска Банкарска Асоцијација

на исклучоци за кои не важат одредбите за чување на Банкарска тајна. Притоа, предлагаме доколку е прифатливо заради поцелисходно постапување од страна на Банките, да се преформулира членот односно истиот да се референцира на Законот за банките и за кои од наведените институции Банките ќе можат да ги откријат податоците кои претставуваат деловна тајна, согласно овој Закон.

12. Анонимно користење на платен инструмент, (Член 78 точка 2 и Член 43, точка 1 став 4)

Законски одредби: Во наведените членови се спомнува термин анонимно користење на платен инструмент.

Предлог: Да се дополни дефиниција што значи анонимно користење на платен инструмент. Бидејќи трансакции кои се иницирани од клиентите во Банка не може да бидат спроведени анонимно. Трансакциите со платежни картички, готовинските трансакции исто така не се анонимни. Во функција на оваа регулатива Законодавецот прецизно да го дефинира овој термин и останати релевантни критериуми.

13. Присилна наплата и ЕРС

Во насока на создавање на можност за оперативно функционирање на процесот на присилна наплата непходно е да се направат промени во следните членови од Нацрт Законот, за кои се предложени конкретни промени во дефинициите во продолжение:

Дел први- ОПШТИ ОДРЕДБИ

ЧЛЕН 2

Т. 9 Блокирана платежна сметка - е платежна сметка на корисник на платежни услуги за која има евидентирано нереализиран платен налог за присилна наплата или има ист даночен број, односно единствен матичен број за физички лица, со сметка за која има евидентирано нереализиран платен налог за присилна наплата или има евидентирано друго решение или акт доставен од надлежен орган во согласност со закон.

Коментар: Се предлага дополнување на дефиницијата за блокирана платежна сметка како што е погоренаведено поради тоа што платежната сметка на корисникот може да биде блокирана и по друг основ освен платен налог за присилна наплата.

Т. 24 Документ за присилна наплата - е налог за извршување од извршител, решение за присилна наплата на јавни давачки, даноци и прекршоци, судски одлуки, задолжници, решенија за времена мерка како и други решенија донесени од надлежни органи во согласност со закон.

Коментар: Измената и дополнувањето на дефиницијата за документ за присилна наплата како што е погоренаведено е поради тоа што налогот за извршување од извршител не е единствен документ за присилна наплата односно присилната наплата не се спроведува единствено врз основа на Законот за извршување.

Дел седми – ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

Глава II – член 175

По точка 3 да се додаде нова точка која гласи:

Македонска Банкарска Асоцијација

“Давателите на платежни услуги коишто имаат водечки број доделен од страна на Народната банка согласно овој закон, се должни да ги достават информациите и податоците од интерните регистри за денарски платежни сметки до Клириншка куќа, која согласно член 179, точка 13 е должна да го води и одржува електронскиот систем за присилна наплата.”

Коментар: Предлогот е поради дополнување на т. 17 од член 179 (бидејќи одредени точки од член 179 предлагаме да бидат избришани редоследот на оваа точка ќе биде под број 13 инаку содржината на е уредена во точка 17 од Нацрт Законот). Дополнувањето се однесува за воспоставувањето на електронската база на денарски сметки која е неопходна за функционирање на електронскиот систем за присилна наплата.

Глава III

Присилна наплата

Постапка за присилна наплата

Член 179

„(2) Платниот налог за присилна наплата не подоцна од еден работен ден пред датумот на валутата за наплата, преку електронски систем за присилна наплата кој го води овластена Клириншка куќа се доставува до давателот на платежни услуги кај кој што корисникот на платежни услуги - должник има отворено платежна сметка која е наведена во платниот налог. Доколку платниот налог за присилна наплата не ги содржи елементите пропишани согласно член 42 став 9 од овој Закон, или доколку содржи неточни податоци поради кој не може да се изврши, во тој случај електронскиот систем го враќа платниот налог на подносителот.

Решенијата за времена мерка за замрзнување на платежни трансакции или на определен износ на средства од платежната сметка на должникот, надлежниот орган кој ги изготвил истите ги доставува до давателот на платежна услуга заради нивно спроведување во согласност со овој член. Доколку за спроведување на ваквите решенија е потребно информирање на другите даватели на платежни услуги, давателот кој го примил решението информирањето го врши преку електронскиот систем за присилна наплата.”

Коментар: Предлог промените во т. 2 од член 179 се поради неможноста секогаш со сигурност да се утврди на која платежна сметка потрошувачот прима редовни месечни примања, комплексноста на ваквата проверка како и ограничувањето на изборот на надлежниот орган за тоа кај кој давател на платежни услуги ќе го достави платниот налог за присилна наплата што сметаме дека не е законски. Дополнувањето со рок е поради тоа што може да се случи преку системот за електронска наплата да бидат доставени платни налози за присилна наплата во голем обем и поради тоа е неопходно да се остави доволно време за нивна обработка. Дополнувањето со нов став е поради тоа што решенијата за времена мерка кои се однесуваат за замрзнување на средства од платежната сметка на должникот надлежните органи ги доставуваат директно до давателите на платежни услуги односно поради тоа што истите не претставуваат платен налог за присилна наплата кој би се процесирал преку електронскиот систем за присилна наплата.

„(3) При приемот на платниот налог електронскиот систем за присилна наплата го евидентира датумот и времето на прием на платниот налог, внесува временски печат и електронски го потпишува приемот.”

Коментар: Содржината на став 3 од предлог законот е преместена во став 2 погоре. Се предлага нов став 3 е поради фактот што сите платни налози имаат само еден влез во

Македонска Банкарска Асоцијација

електронскиот систем на наплата, со што при нивниот влез ќе се евидентира моментот на приемот кој ќе важи за сите учесници во присилната наплата.

„(4) Давателот на платежни услуги ги извршува платните налози за присилна наплата на датумот на валута на задолжување наведен во налозите во редослед според датумот и времето на нивното пристигнување евидентирано од електронскиот систем.“

Коментар: Дополнето со термините: „во редослед“, „датумот и“ и „евидентирано во електронскиот систем“. Истото е согласно коментарот од новиот став 3 како и да нема забуни при извршувањето.

„(8) Доколку расположливите парични средства за присилна наплата не се доволни за целосно извршување на платежната трансакција врз основа на платниот налог за присилна наплата, давателот на платежни услуги ја извршува платежната трансакција до износот на расположливите парични средства за присилна наплата, ја блокира платежната сметка и со доставување на даночниот број односно ЕМБГ на корисникот и износ на преостанатиот ненаплатен долг, ги известува преку електронскиот систем за присилна наплата останатите даватели на платежни услуги дека не смеат да извршуваат платежни трансакции од расположливите парични средства на корисникот.“

Коментар: Дополнувањето е поради тоа што начинот на блокада на платежна сметка се применува и за физичките лица. Износот на неплатениот долг е со цел информирање на останатите даватели на преостанатиот износ за наплата и елиминирање на можноста од прекумерен трансфер на средства на блокираната сметка во случај на прилив и намирување на побарувањето.

Се предлага бришење на став 9, 10 и 11 во насока на ефикасност на функционирање на целокупниот процес на присилна наплата, односно доколку овие ставови би останале на сила во тој случај се губи намера електронскиот систем за присилна наплата да биде поефикасен од сегашното решение, ќе биде на штета на учесниците во истот, и се доведува во прашање неговата функционалност како таков.

„(12) Давателите на платежни услуги кај кои блокираниот субјект има/или добил прилив на средства на сметките по настапување на блокадата, должни се да извршат пренос на паричните средства до висина на ненаплатениот износ со издавање платен налог на товар на платежните сметки во денари на корисникот на платежни услуги-должник, а во корист на неговата платежна сметка кај давателот на платежни услуги кај кој е доставен платниот налог за присилна наплата, кој веднаш по приемот, а најдоцна следниот работен ден врши наплата на ненаплатениот дел од износот наведен во платниот налог при негово поднесување.

Доколку субјектот има средства на девизни сметки, давателот на платежни услуги постапува во согласност со став 7 од овој член.“

Коментар: Со предложениот став се регулирани постапките на давателите на платежни услуги кога на сметката на должникот ќе бидат евидентирани средства по блокадата на неговата платежна сметка.

Се предлага бришење на став 13. Бришењето на наведениот став е во согласност со образложението за бришење на став 9, 10 и 11.

„(14) По целосно измирување на износот наведен на платниот налог давателот на платежни услуги ја деблокира платежната сметка на корисникот на платежни услуги - должник и за тоа

Македонска Банкарска Асоцијација

преку електронскиот систем за присилна наплата ги известува другите даватели на платежни услуги. “

Коментар: Сметаме дека во целиот контекст не е неопходно да се наведува став 5.

„(17) Клириншка куќа во која учествуваат најголем број од давателите на платежни услуги од став (1) на овој член е должна да воспостави и одржува електронски систем за присилна наплата.

За таа цел клириншка куќа води и одржува електронска база на денарски платежни сметки. “

Коментар: Дополнувањето се однесува поради неопходноста од постоење на електронска база на денарски платежни сметки, бидејќи Клириншката куќа потребно е во реално време да ги има броевите на сметките заради непречено функционирање на електронскиот систем за присилна наплата.

„ (18) Клириншката куќа од став (17) од овој член е должна да изготви Правила за работа со кои ќе се регулира работењето на електронскиот систем за присилна наплата, вклучително и правила за прием, евидентирањето на времето на прием и редоследот на извршување, водење на редоследот на извршување, информирањето меѓу учесниците во системот, како и техничко упатство за формата, начинот, содржината и роковите за размена на информации преку електронскиот систем за присилна наплата.“

Коментар: Измената е заради попрецизно дефинирање на обврската која ќе произлезе од воспоставувањето на електронскиот систем за присилна наплата.

Член 182 треба да се брише

Коментар: Исплата на нето плата веќе не се извршува согласно концептот за бруто плата

Член 230

„Со денот на почнување со примена на овој закон, престанува да важи Законот за вршење на услуги брз трансфер на пари и Законот за платен промет освен одредбите од членовите 2 став (1) точки 4, 15 и 16, 5 став (1) точки 9 и 11, 6 став (1) точка 2, 7 став (1) точка 2, 7-а став (1) точка 2, 9 став (2), 10 став (1), 15, 16, 49 став (2), 50 став (1) точки 2 и 6 и 54 став (1) точки 1 и 2 кои се применуваат до 31.10.2022, и членовите 2 став (1) точки 5, 10 и 17, 21, 22, 23, 24 и 50 став (1) точки 10, 11 и 12 кои се применуваат до 31.03.2023.

Коментар: рокот да се продолжи 24 месеци од стапување на сила на овој закон

При воспоставување на електронскиот систем за присилна наплата Клириншка куќа е должна да го запази континуитетот на редоследот во евидентирани решенија за присилна наплата пред 31.03.2023 и истиот соодветно да го интегрира.

Да се дополни членот 230 со следниот текст: „ За евидентираниите активни решенија за присилна наплата пред 31.03.2023 година, давателите на платежни услуги ќе ги применуваат одредбите од Член 179, точка 9“ (точка (12) по старо).

Коментар: Поради тоа што во овој момент има околу 600.000 активни решенија за присилна наплата кои и по влегувањето на сила на одредбите од овој закон ќе продолжат да се извршуваат, неопходно е дополнување на членот со наведените одредби.

14. Пристап на информации од ЕРС

Потреба од пристап до овие информации со цел вршење на своите активности неминовно имаат и клириншките куќи бидејќи без нив нема да можат да работат, а не само операторите на платни системи кои не мора истовремено да бидат и клириншки куќи.

Македонска Банкарска Асоцијација

Предлог: Во член 176 став (3) точка б. потребно е да се додаде и клириншка куќа и да гласи, цитираме:

“б. давателите на платежни услуги, операторите на платни системи и клириншките куќи, за информациите и податоците за платежните сметки, во согласност со овој закон; “

Во член 176 став 4 да се доуреди дека и:

Клириншка куќа овластена да го воспостави и одржува електронскиот систем за присилна наплата, има право на бесплатен пристап до информациите и податоците од ЕРС.

15. Вршење на други дејности кои не преставуваат давање на платежни услуги и услуги на платен систем

Да се бришат, во член 132 став 3 и 4, во член 138 став 4 како и да се бришат/усогласат сите поврзани одредби со кои операторот на платен систем должен е претходно да ја извести Централната банка за вршење на други дејности кои не преставуваат давање на услуги согласно овој закон.

Обврските предвидени со одредбите кои бараме да се бришат, излегуваат односно не се усогласени со ЕУ Директивата 2015/2366 односно ги пречекоруваат нормите на ЕУ кои оваа ЕУ директива ги пропишува.

Имено оваа директива не предвидува дека операторот на платен систем не може да врши други дејности кои не преставуваат давање на платежни услуги и услуги на платен систем, ниту пак предвидува за вршењето на овие дејности претходно да го известува регулаторот, а уште помалку да бара било какво одобрение од регулаторот за истите да ги врши, ниту пак предвидува регулаторот (Централната банка) дискреционо да одлучува дали дејностите може да ги врши операторот или не.

Единствено нешто што предвидува ЕУ Директивата е следното:

Цитираме член 11 став 5:

5. Where a payment institution provides any of the payment services as referred to in points (1) to (7) of Annex I and, at the same time, is engaged in other business activities, the competent authorities may require the establishment of a separate entity for the payment services business, where the non-payment services activities of the payment institution impair or are likely to impair either the financial soundness of the payment institution or the ability of the competent authorities to monitor the payment institution’s compliance with all obligations laid down by this Directive.

Од овој член е јасно и недвосмислено дека операторот на платен систем може да врши други дејности кои не преставуваат давање на платежни услуги и услуги на платен систем.

Во член 18 е предвидено, цитираме:

18. Apart from the provision of payment services, payment institutions shall be entitled to engage in the following activities:

(a) the provision of operational and closely related ancillary services such as ensuring the execution of payment transactions, foreign exchange services, safekeeping activities, and the storage and processing of data;

(b) the operation of payment systems, without prejudice to Article 35;

(c) business activities other than the provision of payment services, having regard to applicable Union and national law.

Македонска Банкарска Асоцијација

И во оваа одредба став с) е јасно и недвосмислено дека операторот на платен систем може да врши други дејности кои не преставуваат давање на платежни услуги и услуги на платен систем.

Значи евидентно е дека такви дејности операторот на платен систем може да врши, односно истото не само што не е забрането туку е и дозволено. Притоа ЕУ Директивата 2015/2366 како и сите други важечки директиви никогаш не предвидуваат дека вршењето на други дејности треба да биде со било какво претходно известување и добивање на посебно одобрение од регулаторот.

Единствената обврска која ја предвидува наведената ЕУ Директива за Централната банка како надлежно тело за надзор е што има обврска единствено да го следи вршењето на други дејности и да презема соодветни мерки доколку утврди дека овие активности ја нарушуваат стабилноста на платниот систем, а никако да ги спречува истите да се извршуваат пред нивното започнување, односно да издава претходни одобренија за нивно извршување. Истото е предвидено во следните одредби.

Така во член 22 став 2 е предвидено дека, цитираме:

Paragraph 1 shall not imply that the competent authorities are required to supervise business activities of the payment institutions other than the provision of payment services and the activities referred to in point (a) of Article 18 (1).

Оваа одредба јасно укажува дека Централната банка како надлежно тело нема ниту потреба ниту обврска да врши надзор и супервизија над другите дејности на операторот на платен систем, односно на дејностите кои не преставуваат дејности на давање на платежни услуги и услуги на платен систем.

Воедно во членот 23 од Директивата кој го регулира начинот на надзор и супервизија предвидува дека, цитираме:

Member States shall ensure that the controls exercised by the competent authorities for checking continued compliance with this Title are proportionate, adequate and responsive to the risks to which payment institutions are exposed.

Од оваа одредба јасно укажува дека државата мора да обезбеди преку регулаторот (Централна банка), кој врши надзор и супервизија согласно одредбите на наведената ЕУ Директива, дека **надзорот и супервизијата се пропорционални, адекватни и соодветни на ризиците на кои платежните институции се изложени.**

Од истото произлегува дека Централната банка не може и не смее да врши прекумерна контрола, особено на начинот на кој што е предвидено со Нацрт законот, да бара информации пред започнувањето на одредена дејност, која не претставува давање на платежни услуги и услуги на платен систем и да дава дозвола дали може истата да се врши или не.

Воедно сакаме да укажеме дека за вршењето на овие други дејности и нивната претходна забрана, не постојат никакви пропишани услови и критериуми, што значи ваквото решение е во целосна дискреција на одлучувањето на Централната банка како регулатор. Истото не само што не е дозволено, туку може да нанесе енормна штета на компаниите кои имаат намера да ги вршат како и на економијата во целост.

Македонска Банкарска Асоцијација

Со вака определените законски решенија Централната банка воведува начини на вршење на контрола кои се крајно непропорционални, неадекватни и несоодветни на ризиците на кои платежните институции се изложени, а со тоа и спротивни на ЕУ Директивата.

Дополнително Централната банка најдиректно се меша и влијае на работењето на компаниите оператори на платен систем, што е дополнителен ризик и може да предизвика голема штета за тие компании. Ваквите активности на Народна банка се воедно спротивни и со Законот за Народна банка.

Зацртана цел, односно дали тие дејности влијаат на давањето на платежните услуги и услуги на платен систем, Централната банка како регулатор може, а воедно согласно ЕУ директивата е должна, да ја оствари со други мерки и механизми имајќи предвид дека врши постојан надзор и супервизија над работењето на операторот. Преку тие контроли на Централната банка ќе и бидат преставени овие други дејности кои ги обавува операторот на платен систем и Народната банка ќе може директно да се запознае со истите и нивното влијание на платниот систем. Па доколку оцени дека некоја од нив го загрозува платниот систем, може да наложи за вршење на истата да се формира посебна компанија или некои други мерки и активности. ЕУ директивата не пропишува ништо повеќе од ова.

Јасна е целта која сака да се постигне и не сме против истата, но сметаме дека предвидениот начин во Нацрт законот не е соодветен, и во целост спротивен на цитираната директива и правото на ЕУ.

Со ваквите законски решенија се поставува и прашањето како Централната банка ќе предвиди дали одредена дејност го загрозува платниот систем и неговата финансиска стабилност, пред воопшто таа дејност да се започне со вршење и дали воопшто ќе предизвика, и какви воопшто би биле финансиските и други импликации од нејзиното спроведување. Плановите пред започнувањето на некоја активност не секогаш се реализираат во пракса.

Воедно, операторот на платен систем може да биде и компанија која врши други разни деловни активности. Таа компанија работи согласно Законот за трговски друштва согласно кој може да ги врши сите активности. Во услови на вршење на други пазарни дејности и активности и воведување на нови производи и услуги за кои во деловниот свет и опкружување е потребна брза реакција и делување на пазарот, со цел пазарна борба со конкуренцијата, ваквата одредба е многу ограничувачка. Дополнително, **со истото се откриваат деловни идеи и доверливи податоци за работи кои можеби никогаш нема да излезат на пазарот или ќе бидат дознати од конкуренцијата која ќе ги искористи за свои цели.**

Притоа, овие други активности кои ги врши операторот на платен систем можат да немаат апсолутно никаква врска со самиот платен систем како и со ресурсите, да немаат никакво влијание на финансиската состојба, стабилноста и ефикасноста на платниот систем воопшто, а вака поставениот рок создава пречки за нивно ефикасно вршење. Воедно самиот развој на некоја дејност значи и трошење на значајни ресурси за развој на решенија и производи, а за истите Народна банка може да не даде одобрение да се извршуваат со што и целосно се нарушуваат деловните планови на компанијата.

16. Регулiranje на правото и обврската на платните системи за отворањето на сметки за нивна работата; Агент за порамнување/институција за порамнување

Македонска Банкарска Асоцијација

Во Нацрт законот за платежни услуги и платни системи, недостасуваат одредби за тоа дека платните системи (операторите, посебно кога се тоа клириншки куќи, кои не се банки) имаат право и обврска да:

- Отвораат пресметковни сметки во Централната банка за порамнување
- Отвораат сметки во Централната банка за финансиско обезбедување
- Водат индивидуални сметки за порамнување и обезбедување на учесниците.

Овие права регулирани со закон се од значење на сите платни системи кои веќе отвораат и водат вакви сметки, како основни сопствени алатки поврзани стриктно со дејноста – трансфер на средства, а без нив не би можеле да функционираат.

Исто така со цел реципроцитет (на пример со Мастеркард) сметаме дека под одредени услови, платните системи (операторите, посебно доколку клириншката куќа не е банка) имаат право да:

- Отвораат сметки во странство за порамнување на (мали меѓубанкарски) плаќања и сметки за нивно обезбедување.

Уште повеќе дека платните системи имаат право да:

- Отвораат сметки за порамнување и обезбедување на плаќања во евра во Македонија.

Предлог: Во член 137, по ставот 2 да се додадат нови ставови 3,4, 5 и 6, а како следи:

(3) Платниот систем отвара сметка за порамнување на меѓубанкарските плаќања, а значаен Платен систем дополнително и сметка за обезбедување во Централната банка.

(4) Платниот систем води пресметковни сметки за пресметка и порамнување и сметки за индивидуално финансиско обезбедување на порамнувањето на учесниците во рамките на својот систем.

(5) Платниот систем отвора и води сметки во Централната банка за порамнување на плаќања во евра во земјава.

(6) Платниот систем по одобрување на Централната банка отвора сметки во странство за порамнување и обезбедување за прекугранични меѓубанкарски плаќања со други платни системи во странство.

Со овие измени сегашниот став (3) станува став (7).

Агент за порамнување/Институција за порамнување

Во работењето на платни системи често се раздвојува улогата „агент за порамнување“ (субјект кој презема активности за порамнување) и „институција за порамнување“ (субјектот/местото каде се врши порамнувањето), додека во предложениот закон постои само „агент за порамнување“. Разликата е на пример во случај кога платен систем во улога на агент за порамнување порамнува во друг платен систем (а не во сопствениот). Во тој случај овој вториот е институција во која се порамнува (пример на КИБС порамнува во МИПС). Така МИПС би бил „институција за порамнување“, а КИБС „Агент за порамнување“. За другите корисници на МИПС е и агент и институција.

Ова е поткрепено врз основа на дефиницијата на BIS (Банката за меѓународно порамнување): Settlement Agent

Македонска Банкарска Асоцијација

An entity that manages the settlement process for transfer systems or other arrangements that require settlement. Settlement agent sometimes differs from the owner or settlement institution of the system.

Предлог: Во член 2 (Дефиниции), потребно е да се формира нова дефиниција за Агент за порамнување (5.), додека постојната дефиниција да се преименува во дефиниција за Институција за порамнување и да добие сосема нов број (наш предлог бр. 44), а како следи:

“5. „Агент за порамнување“ е правно лице кое управува со процесот на порамнување на учесниците во платниот систем или системот за порамнување.

„44. „Институција за порамнување“ е правно лице што на учесниците во платниот систем, на учесниците во системот за порамнување на хартии од вредност и/или на централната договорна страна им обезбедува сметки за порамнување преку кои се порамнуваат налозите за пренос во рамки на платниот систем или системот за порамнување на хартии од вредност и, зависно од случајот, може да им одобри кредит за целите на порамнувањето на учесниците во платниот систем, учесниците во системот за порамнување на хартии од вредност и/или централните договорни страни.“

Со оваа промена останатите редни броеви на дефинициите во продолжение соодветно се поместуваат и ренумерираат. Соодветно на промените извршени во дефинициите, да се додаде член во глава III, а како следи:

Институција и Агент за порамнување

Член __

- (1) Институција за порамнување во платниот систем може да биде Централната банка или банка која е учесник во платниот систем.
- (2) За платните системи определени како значајни согласно член 152 на овој закон, институција за порамнување е Централната банка.
- (3) Агентот за порамнување обезбедува сигурни и ефективни административни процедури и процедури за комуникација со учесниците во платниот систем, кои се соодветни на карактеристиките на платниот систем и обемот на извршените трансакции во системот.

Централната банка или банка која е учесник во платниот систем може да има улога на Агент за порамнување и Институција за порамнување.

17. Услови на членство во органите на управување на операторите на платен систем

Да се бришат одредбите од член 142 и сите други поврзани членови и одредби кои произлегуваат, а не се согласно барањата на ЕУ регулативата, особено делот за лиценцирање на членовите на управниот одбор.

ЕУ Директивата 2015/2366 определува дека правното лице кое сака да врши дејности на институција за платен промет поднесува барање за дозвола, кон кое за лицата кои управуваат, се доставува само доказ за идентитетот на лицата и дека тие поседуваат добра репутација и поседуваат соодветно знаење и искуство за вршење на платните услуги на начин детерминиран од матичната држава.

Односно цитираме член 5, точка 1 N) од директивата:“..... the identity of directors persons responsible for the management of the payment institution and, where relevant, persons responsible for the management of the payment services activities of the payment institution, as

Македонска Банкарска Асоцијација

well as evidence that they are of good repute and possess appropriate knowledge and experience to perform payment services as determined by the home Member State of the payment institution“.

Директивата не предвидува ништо посебно и ништо дополнително за органите на управување на операторот на платен систем, како и членство во истите, а особено не лиценцирање. Сметаме дека овие одредби од Нацрт законот кои се однесуваат на лиценцирањето се непотребни и нема да донесат никакви квалитативни подобрувања, а воедно оваа пракса скоро не постои во земјите од ЕУ, кое се потврди и со истражувањето кое го направиме во повеќе земји од ЕУ.

Имајќи предвид, дека менаџер е професија, а успешен менаџер е лице кое поседува менаџерски способности, а не некој кој исполнува формални услови (одредено образование, повеќе години искуство во сферата, итн.), светот и ЕУ одамна го напуштаат концептот на поставување услови, а особено лиценцирање на членовите на органите на управување. Секојдневно се покажува во пракса дека назначувањето на органи на управување кои исполнуваат барани услови (како и нивно лиценцирање) воопшто не значи успешност во работењето и добивање на посакуваните резултати.

Оттука сметаме дека условите за членство во Управниот одбор предвидени со Нацрт законот треба да се променат, односно да не постојат дополнителни услови кои не ги предвидува ЕУ директивата.

Согласно тоа да се бришат одредбите од член 142 и сите други поврзани членови и одредби кои произлегуваат/не се согласно барањата на ЕУ регулативата (како барањата: да не се дава согласност за именување на членовите на органите на управување, да имаат шест години успешно работно искуство од областа на финансиите или платните системи, и сите други поврзани услови и барања), а особено делот на лиценцирањето и интервјуирањето на членовите на органите на управување.

Од друга страна, крајно контрадикторно на ова е решението во членовите 16, 19 и 24 со кои кај давателите на платежни услуги се бара, за лицата на органите на управување кои имаат ист ранг како кај операторот на платен систем, да имаат само средно образование.

18. Формирање на одбори со различни намени кај операторите на платен систем

Да се бришат одредбите од член 146 став 1, алинеја 2, 3 и 4, како и сите други поврзани членови и одредби кои произлегуваат/не се согласно барањата на ЕУ регулативата, особено делот за формирање на одбор за управување со ризици, одбор за наградување и одбор за ревизија.

Вакви одбори никаде не постојат во ЕУ директивите.

Ваквото законско решение само ќе создаде дополнителен финансиски товар за операторот на платен систем.

Овој концепт во Нацрт законот е по модел на Законот за банки, но моделот покрај неусогласеноста со ЕУ директивата воедно не е применлив и од многу причини. Операторот на платен систем може да биде компанија со многу мал број на вработени за разлика од “големината” на банката и по видот на услугите кои ги дава како и во бројноста на кадарот. Воедно, со наведените одредби задолжително се предвидува формирање на Одбор за наградување и одбор за ревизија, а истото е и спротивно со член 141, став 1, алинеја 6, каде што вика на крајот од овој став, цитираме: и, доколку е применливо, членови на одборот за ревизија и членови на одборот за наградување“.

19. Сопственици на клириншка куќа и на оператор на платен систем

Да се ограничи можноста за учество во сопственоста кај клириншка куќа и оператор на платен систем, односно да се задржи сегашниот начин на сопственичка структура, со што сопственици на овие субјекти ќе бидат само учесниците во платниот систем.

Предлог: Во дефинициите за клириншка куќа и оператор на платен систем да се додаде дека можат да бидат во сопственост на учесниците на платниот промет, и тоа:

Во член 2, дефиницијата односно Т.50 – да се промени и тоа да се додаде обележаниот текст: 50. „Клириншка куќа“ е правно лице **во сопственост на учесници во платниот систем** одговорно за пресметување на нето позициите на учесниците во платен систем или учесниците во системот за порамнување на хартии од вредност, кое може да дејствува и како централна договорна страна и/или агент за порамнување и/или оператор на платен систем.;

По однос на додавањето на делот: “оператор на платен систем” видливо од наредната дефиниција, оваа формулација постои во дефиницијата од т. 76 – Оператор на платен систем, така што е нужно ова усогласување со цел исправка на направениот пропуст.

Во член 2, дефиницијата односно Т.76 – да се промени и тоа да се додаде обележаниот текст: 76. „Оператор на платен систем“ е правно лице **во сопственост на учесници во платниот систем** кое е правно одговорно за управувањето и работењето на платниот систем, кое може да дејствува и како агент за порамнување, централна договорна страна или клириншка куќа;

Во оваа насока е потребно да се изврши и промена во член 133 став 2 со додавање на означениот текст:

2) Учесник во платниот систем може истовремено да биде централна договорна страна, агент за порамнување, оператор на платен систем и/или клириншка куќа.

Образложение: На став сме дека досегашното законско решение со Законот за платен промет треба да остане во сила, бидејќи давањето можност секој да биде сопственик и со тоа да управува со клириншка куќа или со оператор на платен систем, вклучително и разни “инвеститори” и субјекти без доволно искуство во оваа сфера, кои се водат единствено од постигнување на што поголем профит, може да има катастрофални последици по банкарскиот и финансискиот сектор.

Сегашната поставеност на клириншката куќа е пред се како куќа на стабилност и сигурност на банките и платниот систем воопшто. Истата не е основана со цел остварување на профити, туку работење во интерес на учесниците на платниот систем, согласно нивните потреби во оваа сфера.

Сметаме дека ваквото решение не само што треба да се задржи туку и негова промена може да има големи последици, зголемени тарифи за платниот промет, пад на квалитетот и стандардите на работењето, работење во услови кои се диктирани од поголем профит наместо од интересите на учесниците во платниот систем и негова стабилност и унапредување, што воедно по сите основи е спротивно на духот на Нацрт законот.

Сметаме дека со нашиот предлог, на овој начин би се елиминирале сите “инвеститори” во оваа сфера кои се заинтересирани единствено за остварување на профит. Кога истите нема да гледаат доволно голем профит во оваа работа, ќе доведе до затворање на операторот на платен систем и со тоа потреси во самиот платен систем како и целиот македонски банкарски сектор, имајќи ја предвид неговата големина.

Македонска Банкарска Асоцијација

По нашите согледувања сметаме дека Нацрт законот и без тоа нуди можност за секој кој исполнува услови, да биде учесник во платен промет, а со тоа ќе може да биде и сопственик на клириншка кука како и оператор на платен систем.

Од друга страна за сопственоста како круцијално прашање Нацрт законот не води никаква грижа, а се занимава со далеку поспоредни нешта, како лиценцирање на членови на органи, формирање разни одбори, исполнување други услови итн. Со други зборови Нацрт законот не се осврнува на главните причини, туку води грижа за сите последици кои можат да настанат од предложените законски решенија за сопственичка структура, со кои секој може да биде сопственик и тоа со релативно низок основачки капитал, што е крајно недопустливо.

Секоја приватна компанија егзистира водена од профит и кога истиот нема да биде доволен за неговите сопственици, или кога тие ќе имаат други финансиски цели, тие едноставно ќе истапат од “бизнисот”. Оттука цениме дека треба добро да се внимава кои ќе бидат сопственици на даватели на платежни услуги, клириншки куќи, оператори на платен систем, итн. Предложените законски решенија, со мал основен капитал да можат да се основаат вакви субјекти, се во контрадикторност на сите останати законски решенија со кои се води грижа за нивното работење.

20. Промени или дополнувања на одредени одредби во нацрт законот

19.1 Важење на одредбите на овој закон за Централната банка

На многу места во Нацрт законот постојат бројни обврски за давателите на платежни услуги и операторот на платен систем кој не важат за Централната банка, иако таа ги врши истите работи, како: лиценцирање на лица кои ќе управуваат со платен систем, начин на пресметување на надоместоци, итн.

Бидејќи Централната банка со овој закон од регулатор сега станува и “институција” која врши активности на пазарна основа (како ЕРС, и тоа спротивно на одредбите на Законот за Народна банка и концептот на Народна банка како регулатор и тело за супервизија), при што за истите тие работи врши надзор над другите и изрекува соодветни мерки, се поставува прашањето кој ќе врши надзор над работењето на Централната банка за истите активности кои ги врши како и другите учесници во платниот промет.

Истото прашање е недопустливо да остане нерегулирано и Централната банка да има привилегирана положба за истите работи во однос на сите други учесници во платниот промет. Законот треба да биде еднаков за сите, а другата причина е што е можно и кај Централната банка да има одредени пропусти во работењето, кои треба да подлежат на одредена супервизија.

Наш предлог е дека ваквите активности треба да ги врши некој друг кој исто така ќе биде предмет на надзор од Централната банка.

19.2 Информирање за промена на надоместоците

Во член 135 во став 6, рокот “најдоцна два месеци” да се замени со “најдоцна еден месец”, бидејќи сметаме дека рокот од два месеци е предолг и ќе створи тешкотии во примената.

19.3 Користење на термините – значаен или системски значаен платен систем

Во член 146, наслов на членот и во став 1 од истиот – да се бришат наведените термини.

Со измена на концептот на Нацрт законот во овој дел, секаде се избришани термините значаен или системски значаен платен систем. Истото не е сторено во член 146, односно ова

Македонска Банкарска Асоцијација

е останато само на наведените места на овој член и со тоа не е во никаква корелација со законот. Во член 152 од Нацрт законот е определено дека какви ќе бидат платните системи ќе определи Народната банка со посебна одлука, и со истото овој закон не се занимава.

Со тоа е потребно наведените термини да се избришат и од овој член и да се направат и останати негови соодветни промени кои се поврзани со бришењето, односно овој нов концепт на законот.

19.4 Достава на неревидирани полугодишни финансиски извештаи

Во член 33, став 4 – да се бришат термините “квартални” и истиот да гласи:

(4) Платежните институции и институциите за електронски пари се должни до Народната банка да доставуваат неревидирани полугодишни финансиски извештаи, (поединечни и на консолидирана основа), со состојба на крајот од секое полугодие, во рок од 30 дена по завршувањето на соодветното полугодие.

Бидејќи во овој дел од Нацрт законот е направена промена која ја поздравуваме и извештаите наместо квартално е предвидено да се доставуваат полугодишно, потребно е да се избришат и термините “квартално” бидејќи се веќе несоодветни и прават забуна, односно да се извршат промени како што предлагаме кои се во контекст на новото законско решение за полугодишна достава.

19.5 Податоци за платежна статистика и за споредба на најрепрезентативни услуги

Во член 184, став 1 и 4 – да се извршат допрецизирања и точно да се дефинира бројот на извештаи, нивната структурата и содржина.

Во наведените одредби од член 184 од Нацрт законот се пропишува обврска давателите на платежни услуги и оператори на платни системи до Централната банка да доставуваат бројни податоци и информации за статистички цели.

Разбирлива е потребата од прибирање и статистичка обработка на податоците, но Централната банка треба стриктно да го ограничи бројот на извештаи. Бројот на извештаи треба да биде точно одреден, а не флукуирачки како во овој член. Воедно Централната банка треба прецизно да ја дефинира структурата и содржината на овие извештаи.

Воедно, секое барање над дефинираниот број на извештаи, Централната банка треба да го плати на платежните институции по реалната вредност на работата потребна да се заврши за да се креира извештајот. Платежните институции се акционерски друштва кои работат на профитна основа, а не се организациони делови на јавни држави претпријатија, ниту пак можат да имаат бројни и недефинирани обврски за достава на податоци за било кои цели, кои по обем и активности ќе ги дефокусираат од нивните дејности и значително ја поскапуваат нивната работа.

19.6 Користење услуги од надворешни лица” (т.н. „аутсорсинг“) од странски правни лица

Нацрт законот детално да пропише дали важна оперативна функција може да биде предмет на аутсорсинг, а особено дали може важна оперативна функција да биде аутсорсирана на странско правно лице.

Во член 2, став 1 – дефиниции

T.55 – Да се дополни дефиницијата за „Користење услуги од надворешни лица“ (т.н. „аутсорсинг“), согласно наведеното погоре.

Македонска Банкарска Асоцијација

Со пренесувањето на важните оперативни функции на друг субјект особено ако истиот е во странство, на површина излегуваат повеќе проблеми кои ќе бидат особено тешки за решавање:

- се загрозува стабилноста на платниот систем,
- неможноста Централната банка да врши контрола на странскиот субјект кој врши услуги на аутсорсинг поради големи тешкотии во вршење на теренска контрола (како и вонтеренска контрола) и јазични бариери имајќи предвид дека Централната банка како државна институција е должна да работи единствено на македонски јазик и на македонско кирилично писмо,
- се ставаат во рамноправна положба давателите на платежни услуги, оние кои постојано треба да исполнуваат бројни услови и на субјекти кај кои истото ќе биде декларативно и во помала мера, како и тешко за контролирање и
- зголемени шанси за системски ризик на платниот систем

Согласно претходно наведеното, во член 40 прецизно да се определи дали надворешното лице кое врши аутсорсинг, може да биде во странство и прецизно да се дефинираат условите кои треба да ги исполни истото, како и начините на кои ќе се врши надзорот од страна на Централната банка.

Постојните законски решенија во член 40 не нудат апсолутно никакви уверувања дека Централната банка може да врши контрола кај надворешното лице, односно:

- како ќе постапува Централната банка согласно член 40, став 1, алинеја 2, доколку надворешното лице кое врши аутсорсирање на оперативни функции е во странство (Индија, Русија, итн). Како ќе врши теренски надзор а воедно и вонтеренска контрола и на кој јазик ќе биде целата комуникација.

Во вакви случаи со сигурност ќе настапат предвидените ситуации во член 40, став 3, алинеи 1 и 2, бидејќи Народна банка нема воспоставено соодветни механизми за вршење надзор во странство а особено, за теренска контрола.

21. Дополнителни забелешки

Член 72, став 5 да се брише.

Коментар: Начинот на известување до надлежни органи од аспект на спп/фт е предмет на регулирање во Законот за спп/фт.

Во член 75 став 2 точка 1 која гласи: (1) потрошувачот со намера ја користел платежната сметка со основни функции за незаконски цели,

Предлог: да се измени и да гласи: “постои сомневање дека потрошувачот со намера ја користел платежната сметка со основни функции за незаконски цели”

Во член 110 точка 1 која гласи:

- (1) Давателот на платежните услуги што го прима пренесувањето го започнува спроведувањето на услугата за преносливост, само доколку потрошувачот на чие што име се одржува платежната сметка дал изречно овластување за пренесувањето во писмена форма.

Македонска Банкарска Асоцијација

Предлог: Одредбата на крајот да се дополни со “или соодветна електронска форма”. Член 123 став 1 да се дополни, после зборовите „веднаш и без непотребно одлагање“ да се додаде „а најдоцна во рок од 3 дена“.

Коментар: Дополнувањето во член 123 е предложено од аспект на допрецизирање на рокот и хармонизација со Одлуката за методологијата за сигурност на информативниот систем на банките во кој е предвиден тој рок како обврска за известување за сигурносен инцидент од највисоко ниво.

Со почит,

МАКЕДОНСКА БАНКАРСКА АСОЦИЈАЦИЈА